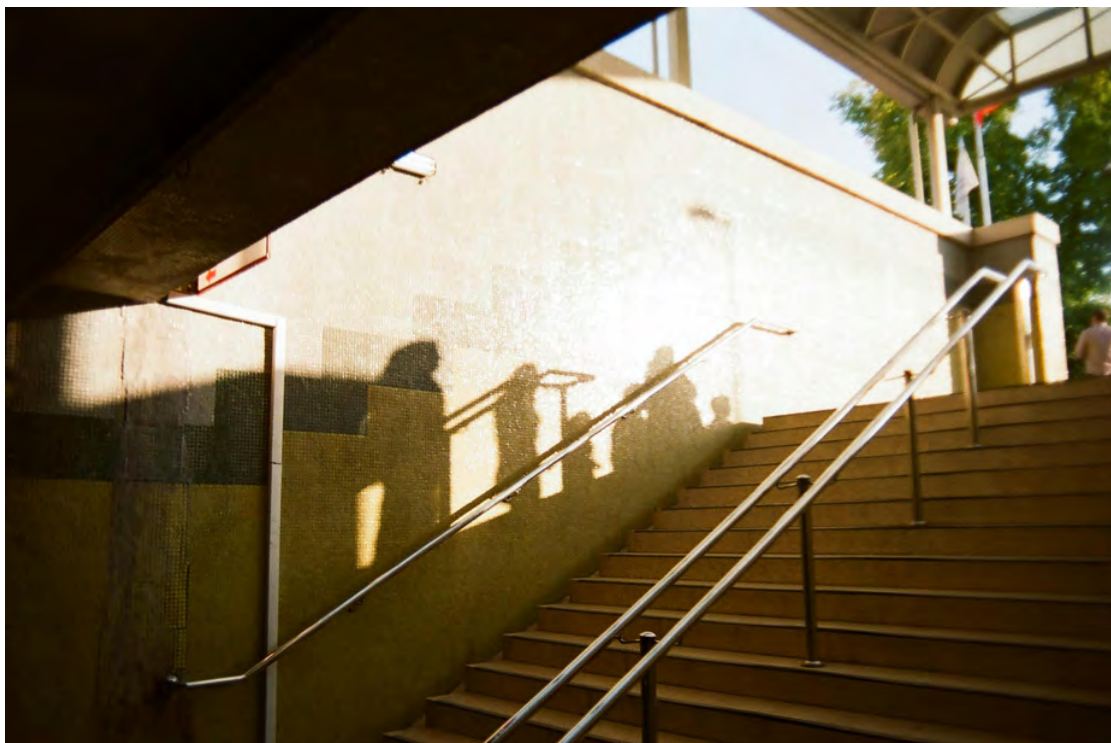

PRAKTIJKKOMPAS KANSRIJKE INTERVENTIES IN KAART

PRAKTISCHE HANDVATTEN
VOOR HET VERBETEREN VAN
**DE OVERGANG VAN HET VSO
NAAR HET MBO**

Oberon
onderzoek | advies

debeleidsonderzoekers

COLOFON

Voor u ligt het praktijkkompas *Kansrijke Interventies in Kaart. Praktische Handvatten voor het Verbeteren van de Overgang van het vso naar het mbo*.

Dit praktijkkompas is ontwikkeld als onderdeel van het onderzoek 'Met vertrouwen overstappen. Verkenning kansrijke interventies overgang vso mbo', uitgevoerd in opdracht van het ministerie van OCW. Het onderzoek bracht in kaart welke interventies worden ingezet, welke kansrijk zijn en op welke manier ze bijdragen aan een succesvolle start in het mbo van leerlingen uit het voortgezet speciaal onderwijs (vso).

Omdat scholen en gemeenten in doorstroompuntregio's verplicht worden om afspraken te maken over deze overstap, groeit de behoefte aan gerichte, bewezen aanpakken.

Vso-leerlingen vormen een heterogene groep met uiteenlopende ondersteuningsbehoeften en niveaus van zelfstandigheid en belastbaarheid. Ongeveer 50% heeft uitstroomprofiel vervolgonderwijs, waarvan de meesten naar het mbo gaan. Voor velen is de overstap groot: van een kleinschalige, begeleide leeromgeving naar een onderwijssetting met meer zelfstandigheid en minder structuur. Om deze overgang te verbeteren, zijn de afgelopen jaren verschillende initiatieven ontwikkeld.

Dit praktijkkompas bundelt acht inspirerende voorbeelden van scholen en regio's die met succes werken aan een betere aansluiting tussen vso en mbo. Ze tonen hoe samenwerking, maatwerk en begeleiding in de praktijk vorm krijgen en bieden inspiratie voor scholen, gemeenten en partners.

Meer achtergrondinformatie over de interventies, het onderzoek en beleidsaanbevelingen zijn te vinden in het bijbehorende onderzoeksrapport, dat beschikbaar is via www.oberon.eu/portfolio/kansrijke-interventies-overgang-vso-naar-mbo.

Uitgave

Oberon in samenwerking met De Beleidsonderzoekers

In opdracht van

Ministerie van OCW

Jaar

2025

Contact

Oberon onderzoek en advies
St. Jacobsstraat 12
3511 BS Utrecht

(030) 230 60 90
info@oberon.eu
www.oberon.eu

INLEIDING

De stap van het voortgezet speciaal onderwijs (vso) naar het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) is voor veel jongeren groot. Ze verlaten een vertrouwde omgeving met intensieve begeleiding en kleine groepen, en komen terecht in een wereld die meer zelfstandigheid, overzicht en zelfvertrouwen vraagt. Niet iedere jongere is daar direct klaar voor.

In heel Nederland werken scholen, mbo-instellingen en gemeenten samen om deze overgang soepeler te maken. Hun initiatieven laten zien dat maatwerk, warme overdracht en persoonlijke begeleiding het verschil kunnen maken tussen afhaken of met vertrouwen beginnen.

Dit praktijkkompas bundelt kansrijke interventies uit de praktijk. Elk voorbeeld laat zien hoe samenwerking over schoolgrenzen heen kan leiden tot een betere voorbereiding, een zachte landing en een sterke start op het mbo. Het praktijkkompas is bedoeld als inspiratie voor professionals die, samen met jongeren, willen bouwen aan een doorlopende en inclusieve leerroute.

Fases in de transitie van het vso naar het mbo

VOORBEREIDING OP DE OVERSTAP

Next Level

Overstapcoaching

Geïntegreerde entreeroute

Geïntegreerde Pro/vso-ROC route

Doorstroomcoaching

Start & Go MBO

Talentexpeditie

DE OVERSTAP

EERSTE PERIODE IN HET MBO

Ontwikkeltraject

GEÏNTEGREERDE ENTREEROUTE
DOOR DE VSO ATLAS EN DC TERRA

DOORSTROOMCOACHING
DOOR ROC MONDRIAAN

GEÏNTEGREERDE PRO/VSO-ROC ROUTE
DOOR SWV AMSTERDAM EN STICHTING ORION

START AND GO MBO
DOOR ARNHEM

NEXT LEVEL
DOOR ROC NIJMEGEN

ONTWIKKELTRAJECT
DOOR REA COLLEGE

OVERSTAPCOACHING
DOOR VSO DE MONOLIET

TALENTEXPEDITIE
DOOR REA COLLEGE

WERKZAME PRINCIPES VOOR JONGEREN UIT KANSRIJKE INTERVENTIES

 Klik op de tegels voor meer informatie over de interventie

VAN MOTIVATIE NAAR
PERSPECTIEF DOOR ÉÉN
DOORLOPENDE ENTREEROUTE
TUSSEN VSO EN MBO

GEÏNTEGREERDE ENTREEROUTE

DOOR VSO DE ATLAS EN DC TERRA

Fase van de transitie:

Jaar 4 van vso

Duur:

1 jaar

Primaire doelgroep:

Leerlingen leerjaar 4 vso

Betrokkenen:

Vso (docenten/mentor), mbo (docenten/begeleiders)

Resultaat (ervaren):

Leerlingen behalen een volwaardig diploma en stromen met meer motivatie en zelfvertrouwen door naar het mbo, zonder tijdverlies

OVERZICHT

AANLEIDING

WERKWIJZE

OPBRENGSTEN

AANLEIDING

Waarom deze interventie?

Leerlingen kunnen op het vso motivatie verliezen zodra duidelijk wordt dat ze geen regulier diploma behalen. Ze voelen zich “de laatsten in de rij” en haken nog vóór de overstap naar het mbo af. Voor deze leerlingen werkt het beter als de entreeopleiding al onderdeel is van hun vso-schoolloopbaan, zodat de overgang naar het mbo minder abrupt is. Zo kunnen ze het vso met een volwaardig diploma verlaten én langzaam wennen aan het mbo, wat hen meer zelfvertrouwen en motivatie geeft, ervaart VSO De Atlas in Emmen.

Casus

Sam (17) zat in leerjaar 3 van het vso. Hij wist dat hij geen vmbo-diploma zou behalen, maar vond het moeilijk te zien waar zijn inzet nog toe leidde. In plaats van hem nóg een jaar binnen dezelfde muren te houden, stroomde Sam in leerjaar 4 met zijn klasgenoten automatisch door naar de geïntegreerde entreeroute, met wekelijks mbo-lessen naast het vso-programma. “We zagen hem bijna letterlijk groeien sinds hij daar liep,” vertelt zijn docent. “Niet meer de vmbo-leerling die ‘het niet haalde’, maar student tussen andere studenten.” Voor Sam betekende het dat hij niet hoefde te wachten op “later”. Hij was al begonnen.

**fictieve casus ter illustratie*

“Onze leerlingen vragen zich af waarvoor ze nog hun best moeten doen als ze toch geen diploma krijgen. Dan moet je als school iets bieden waardoor het tóch ergens naartoe gaat.” – **directie vso**

Het verhaal van VSO De Atlas en DC Terra

De Atlas is een neutraal bijzondere school voor leerlingen van 12 tot 20 jaar. Door gedrags- en/of psychiatrische problematiek hebben leerlingen moeite met leren op een reguliere school.

Vanuit De Atlas speelde de afhankelijkheid van staatsexamens een belangrijke rol. Leerlingen met een bb- of kb-profiel behaalden na staatsexamens geen volwaardig diploma. Zelfs wanneer zij meerdere examens hadden afgelegd, was de toelating vaak beperkt tot mbo-2 of mbo-3. Dit had een negatief effect op de motivatie en het welbevinden van leerlingen.

De geïntegreerde entreeroute in samenwerking met mbo-instelling DC Terra bood deze jongeren een uitkomst.

WERKWIJZE

Zo werkt de interventie

- In leerjaar 4 van het vso volgen leerlingen een **geïntegreerd programma** waarin mbo- en vso-lessen elkaar afwisselen. Ze starten met mbo-lessen op hun eigen vso-school, verzorgd door een mbo-docent. Na verloop van tijd volgen de leerlingen de lessen op de mbo-locatie. Daarnaast lopen zij stage bij een externe organisatie die aansluit bij hun gekozen entreeprofiel.
- **Begeleiding blijft gedeeld:** een mentor van het vso blijft betrokken, terwijl het mbo verantwoordelijk is voor alles wat met de toetsing en het entreediploma te maken heeft.
- De leerlingen volgen de mbo-lessen in hun vertrouwde vso-klas, met **vaste docenten en begeleiders**. Dat maakt de overgang naar het mbo geleidelijk en overzichtelijk. Formeel staan de leerlingen nog ingeschreven bij het vso. De overstap naar mbo gebeurt pas zodra ze er klaar voor zijn.
- **Optioneel:** in leerjaar 2 en 3 kunnen scholen leerlingen voorbereiden op de geïntegreerde entreeroute, bijvoorbeeld met interne stages in en rond de school (leerjaar 2) en een externe stage met begeleiding in de pre-entreefase (leerjaar 3).

Wat is nodig om deze aanpak ook in jouw situatie te laten werken?

- **Sterke samenwerkingsrelatie** tussen vso- en mbo-school, liefst met vaste contactpersonen en regelmatige contactmomenten.
- **Ruimte in roosters** om één vaste mbo-lesdag in te bouwen.
- **Heldere afspraken** over verantwoordelijkheden vso- en mbo-school: wie volgt de leerling op welk moment?
- De **bekostiging** van het traject ligt in de basis bij het vso. Het mbo ontvangt een vergoeding voor diplomagerelateerde kosten.

OPBRENGSTEN

Wat levert het de jongeren op?

- ✓ Het feit dat jongeren door de entree opleiding het vso kunnen verlaten met een volwaardig diploma geeft hen meer **zelfvertrouwen en motivatie**.
- ✓ Leerlingen worden aangesproken op hun zelfstandigheid en vanaf dag 1 van leerjaar 4 aangesproken als student. Hierdoor voelen zij **eigenaarschap** en ervaren zij **perspectief**.
- ✓ **Warmere overdracht:** leerling en dossier zijn al bekend bij beide teams.
- ✓ De jongeren lopen een jaar voor door de geïntegreerde entree opleiding en kunnen na het vso **direct doorstromen** naar een mbo 2 opleiding.
- ✓ Jongeren kunnen **langzaam wennen** aan het mbo, waardoor de overstap minder groot is.
- ✓ Jongeren blijven **succesvol** binnen op het mbo.

Meer weten over de geïntegreerde entree route en de ervaringen van De Atlas?

- Neem contact op met Marita Schulte, directie De Atlas, via m.schulte@renn4.nl of Marleen Hams, intern begeleider De Atlas, via m.hams@renn4.nl.

- Bekijk p. 52 van het **onderzoeksrapport** voor meer details en context over deze interventie.

BEGELEID COMBINATIEJAAR
VSO/MBO VOOR EEN ZACHTE
LANDING OP HET MBO

HOME

GEÏNTEGREERDE PRO/VSO-ROC ROUTE

DOOR SWV AMSTERDAM EN STICHTING ORION

Fase van de transitie:

Tussenjaar in laatste leerjaar vso

Duur:

1 jaar

Primaire doelgroep:

Gemotiveerde jongeren die in staat zijn een entree-opleiding te volgen en profijt hebben van extra structuur en begeleiding bij overstap naar het mbo

Betrokkenen:

Vso-scholen, mbo-instellingen, Pro-ROC Stuurgroep, netwerkcoördinator Pro-VSO, gemeente, externe partners, ouders

Resultaat (ervaren):

Jongeren maken groei door in zelfredzaamheid, zelfvertrouwen en zelfstandigheid binnen de mbo-context

OVERZICHT

AANLEIDING

WERKWIJZE

OPBRENGSTEN

AANLEIDING

Waarom deze interventie?

Het kernprobleem zit in de grote stap van de beschermde pro/vso-omgeving naar de mbo-setting. Pro-leerlingen en een kleine groep vso-leerlingen hebben specifieke ondersteuningsbehoeften die op het reguliere mbo niet altijd kunnen worden ingevuld. De Pro/vso-ROC route streeft ernaar om jongeren uit het praktijk- en voortgezet speciaal onderwijs (cluster 3) de gelegenheid te bieden een kwalificerende beroepsopleiding te volgen op entree niveau. Dit draagt bij aan kansengelijkheid op de arbeidsmarkt door een betere startpositie.

Casus

Voor Alex was het mbo een 'heilige graal', maar de stap vanuit het vso was enorm. Hij had moeite met plannen en zou als zelfmelder waarschijnlijk stranden. Via de Pro/vso-ROC Route kreeg hij een tussenjaar: één dag mbo-les, drie dagen stage, en één dag terug naar zijn vso-mentor. Begin van het jaar vond hij het mbo 'doodeng'. Zijn mentor ging de eerste dag mee en onderhield regelmatig contact. Naarmate het jaar vorderde, groeide Alex. Hij leerde omgaan met het mbo-systeem en ontdekte op stage dat hij goed was in zijn vak. Eind van het jaar haalde hij zijn diploma.

**fictieve casus ter illustratie*

“De overstap van vso naar een ROC is best groot. De Pro/vso-ROC route helpt bij het wennen aan deze omslag.”
– coördinator transfercoaching

Het verhaal van SWV Amsterdam en Stichting Orion

De Pro/vso-ROC route bestaat al ruim 20 jaar en is ontstaan uit de samenwerking tussen praktijkscholen, vso-scholen en het ROC van Amsterdam. In de beginjaren konden pro-leerlingen nog niet doorstromen omdat entree-onderwijs nog niet bestond. Daarom zijn gesprekken gevoerd met het ROC om leerlingen die dat graag wilden deze mogelijkheid te bieden.

Rond 2015 kwam het drempelloos entree-onderwijs, waardoor alle leerlingen zich konden aanmelden. Toch bleef de begeleidingsroute relevant: uit de praktijk bleek dat instroom zonder begeleiding vaak niet succesvol was. De route begon kleinschalig met één horecaopleiding en groeide uit naar 12 opleidingsrichtingen. Nu werken 17 pro- en vso-scholen van 10 schoolbesturen samen binnen Groot Amsterdam. Deze schaalgrootte is nodig om volwaardige klassen te kunnen vormen. Er is een formele Pro/vso-ROC stuurgroep, een fulltime coördinator, en op elk mbo-college een eigen coördinator. De route wordt drie keer per jaar geëvalueerd en continu doorontwikkeld.

WERKWIJZE

Zo werkt de interventie

- De **voorbereiding** begint in het laatste leerjaar van de leerling op het vso of praktijkonderwijs. De vso/pro-mentor gaat mee naar de kennismakingsdag op het mbo voor een warme overdracht. Leerlingen zijn formeel nog leerling van hun oorspronkelijke school. Ze volgen één jaar de Pro/Vso-ROC route volgens een vast weekschema met drie onderdelen.
- **Mbo-dag:** Eén dag per week 'lopen leerlingen fysiek mee' op het mbo in aparte klassen waarin pro- en vso-leerlingen bij elkaar zitten. Docenten die waar mogelijk al jaren met de doelgroep werken verzorgen lessen in Nederlands, rekenen, het keuzedeel en het praktijkvak. Leerlingen wennen zo aan het mbo-gebouw, de mbo-systemen en de mbo-manier van lesgeven.

- **Vso-dag:** Eén dag per week krijgen leerlingen individuele coaching op hun vertrouwde school. Ze volgen Nederlands, rekenen, burgerschap en loopbaanbegeleiding (waarbij gekeken wordt wat ze nodig hebben voor hun stages). De vertrouwde mentor kent de jongere goed, kijkt verder dan alleen lesgeven en houdt rekening met de leefomgeving. Binnen sommige organisaties wordt gewerkt met traumasensitief en cultuursensitief handelen.
- **Stagedagen:** Drie dagen per week lopen leerlingen een kwalificerende stage bij een erkend leerbedrijf. Ze leren niet alleen vakvaardigheden maar ontwikkelen ook essentiële werknemersvaardigheden. Stagebegeleiders hebben een groot netwerk en kunnen snel ingrijpen als aanpassingen nodig zijn.
- De **begeleiding** is intensief en varieert per leerling. Leerlingen hebben soms dagelijks contact met hun mentor. Stagebegeleiders gaan minimaal om de 6 weken langs bij het stagebedrijf, bij signalen van problemen eens per 2 weken of vaker. De afbouw van ondersteuning gebeurt op maat.
- Drie keer per jaar vinden **leerlingbesprekingen** plaats waarbij alle betrokken docenten samenkomen om individuele leerlingen te bespreken en praktische afspraken te maken. Het ROC geeft dan ook doorstroomadviezen voor leerlingen die naar niveau 2 willen.

Wat is nodig om deze aanpak ook in jouw situatie te laten werken?

- **Regionale samenwerking:** voldoende aanmeldingen en brede spreiding zijn nodig om volwaardige groepen te vormen.
- **Centrale coördinatie:** één coördinator bewaakt aanmeldingen, afstemming en voortgang tussen alle partijen.
- **Structureel partnerschap:** vaste contactpersonen en regulier overleg tussen vso, mbo en gemeente, geborgd in gezamenlijke afspraken.
- **Lerend systeem:** periodieke evaluaties en datagedreven verbeteringen houden de aanpak actueel en effectief.

OPBRENGSTEN

Wat levert het de jongeren op?

- ✓ **Mentale groei en zelfvertrouwen:** Leerlingen ontwikkelen niet alleen vakvaardigheden, maar ook essentiële werknemersvaardigheden, zelfstandigheid en zelfredzaamheid. Ze bouwen zelfvertrouwen op en vertrouwen in hun eigen kunnen. Aan het eind van het traject zijn jongeren trots op wat ze hebben bereikt en voelen ze zich klaar voor de volgende stap.
- ✓ **Geleidelijke gewenning aan mbo-systeem:** Leerlingen leren gedurende het jaar omgaan met ICT-systemen, roosters, het uploaden van opdrachten en de werkwijze die in het mbo verwacht wordt. Door al ervaring te hebben met het mbo-systeem weten ze bij doorstroom naar niveau 2 hoe ze moeten inloggen en wat er van hen verwacht wordt.
- ✓ **Effectieve begeleiding en klassensamenstelling:** Door aparte pro/vso klassen met cognitief vergelijkbare leerlingen sluit het onderwijs beter aan bij hun mogelijkheden. De vertrouwde mentor biedt ondersteuning die aansluit bij individuele behoeften en stagebegeleiders kunnen snel inspelen waar nodig. Dit resulteert in een hoger slaagpercentage dan het landelijk gemiddelde voor reguliere entree-leerlingen.

- ✓ **Succesvolle vervolgstap of diploma:** Het percentage leerlingen dat met een diploma de opleiding verlaat ligt hoger dan het landelijk gemiddelde. Een deel stroomt door naar mbo-niveau 2, een ander deel stroomt uit naar de arbeidsmarkt. Door het goede netwerk van stagebedrijven kunnen leerlingen vaak blijven werken op hun stageplek.

Meer weten over de Pro/vso-ROC Route en de ervaringen van SWV Amsterdam en Stichting Orion?

- Neem contact op met Renée Kraaij, contactpersoon SWV Amsterdam, via swa@kolom.nl.

- Bekijk de [website](#) van deze interventie.

- Bekijk p. 61 van het [onderzoeksrapport](#) voor meer details en context over deze interventie.

BETER VOORBEREID
OVERSTAPPEN NAAR MBO MET
ORIËNTATIE- EN
BEGELEIDINGSACTIVITEITEN

NEXT LEVEL

DOOR ROC NIJMEGEN

Fase van de transitie:

Jaar 3 en 4 van vso

Duur:

Enkele dagen verspreid over 1 jaar

Primaire doelgroep:

Leerlingen vso die gaan overstappen naar mbo

Betrokkenen:

o.a. Team Passend Onderwijs (PaO) van het mbo, vso-scholen (decanen/mentoren), gemeente

Resultaat (ervaren):

Jongeren starten beter voorbereid op het mbo door een uitgebreid oriëntatie- en begeleidingspakket vóór en tijdens de overstap

AANLEIDING

“Duidelijke en tijdige informatie maakt het verschil tussen onzeker starten of vol vertrouwen beginnen.”

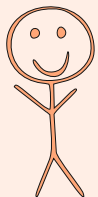
– **uitvoerder Next Level (team Passend Onderwijs)**

Waarom deze interventie?

De overstap van vso naar mbo vraagt om gerichte voorbereiding op het studeren in een nieuwe context: andere routines, meer zelfstandigheid en nieuwe mensen. ROC Nijmegen ervaarde dat heldere informatie, een kennismaking op locatie en inzicht in de eigen ondersteuningsbehoeften voor jongeren vanuit het vso helpen om praktische drempels en stress te verminderen. De mbo-instelling ontwikkelde een oriëntatie- en begeleidingspakket vóór en tijdens de overstap om de eerste mbo-weken voorspelbaar en hanteerbaar te maken.

Het verhaal van ROC Nijmegen

De overstap van vso naar mbo is groot. Team Passend Onderwijs (PaO) van ROC Nijmegen ontwikkelde de (tweedaagse) interventie Next Level als voorziening met oriëntatie- en kennismakingsactiviteiten. Next Level is opgezet voor vso- en pro-leerlingen om een zachte landing op het mbo te realiseren en de overstap te vergemakkelijken. Hiervoor wordt samengewerkt met meerdere vso-scholen uit de regio en de gemeente. In een latere fase is de interventie ook uitgebreid naar het reguliere vo en met een tweede interventie gericht op overstapcoaching.

Casus

Mila (17) had zin om aan het mbo te beginnen, maar vond het ook erg spannend: een nieuw gebouw, nieuwe docenten en geen idee wat ze precies kon verwachten. Tijdens de Next Level-dagen ontdekte ze hoe het er echt aan toegaat. Ze liep rond op de campus, sprak studenten en merkte dat iedereen daar gewoon zijn plek aan het vinden was. De rondleiding en het Sleutelmomentenspel gaven haar houvast: “Ik dacht dat het heel anders zou zijn, maar nu weet ik hoe het werkt en dat ik het ook kan,” zegt ze.

**fictieve casus ter illustratie*

WERKWIJZE

Zo werkt de interventie

- Leerlingen uit het leerjaar 4 van het vso nemen na hun eindexamens deel aan de **Next Level-dagen**: een tweedaags programma op het mbo waarin kennismaking met het mbo en voorbereiding op de overstap centraal staat.
- Tijdens de Next Level-dagen volgen jongeren korte activiteiten over studeren op het mbo, ontmoeten ze studenten en krijgen ze een rondleiding.
- Leerlingen spelen het **Sleutelmomentenspel**, waarmee zij leren welke stappen belangrijk zijn bij de overstap: *kiezen, aanmelden, kennismaken, betalen, studeren en praktijkleren & stagelopen*. Voor leraren is een train-de-trainer sessie mogelijk met het oog op de implementatie.
- Op hun eigen school vullen leerlingen vooraf een **routekaart** in met hun talenten, aandachtspunten en begeleidingsbehoefte. Deze vormt de basis voor het ondersteuningsgesprek op het mbo en zorgt voor een warme overdracht.
- **Mentoren en decanen van het vso** zijn betrokken bij de voorbereiding en begeleiding. Binnen het mbo is het **Team Passend Onderwijs** uitvoerende partij. De besluitvorming is een gezamenlijke verantwoordelijkheid met de vso-scholen.
- **Optioneel**: scholen kunnen aanvullende activiteiten inzetten, zoals een voorlichting vooraf in leerjaar 3, een locatiebezoek voor vso-docenten op het mbo, of overstapcoaching voor jongeren die extra ondersteuning nodig hebben.

Wat is nodig om deze aanpak ook in jouw situatie te laten werken?

-
- **Hechte samenwerking** tussen vso en mbo, met vaste contactpersonen en korte lijnen.
 - **Duidelijke planning en communicatie**, afgestemd op examenperiodes, zodat scholen en leerlingen zich goed kunnen voorbereiden.
 - **Betrokken schoolteams** die voorbereiding en begeleiding gezamenlijk vormgeven, bijv. via mentoren of decanen.
 - **Regelmatige afstemming en bijsturing** op basis van ervaringen van leerlingen en begeleiders.
 - **Structurele financiering en borging** binnen de regionale samenwerking (bijv. via VSV-middelen).

OPBRENGSTEN

Wat levert het de jongeren op?

- ✓ Jongeren stappen met **meer vertrouwen en minder spanning** het mbo binnen, omdat ze al weten wat hen te wachten staat.
- ✓ De **routekaart** helpt hen beter verwoorden welke ondersteuning zij nodig hebben, waardoor gesprekken bij de start concreter en persoonlijker worden.
- ✓ Door de **praktische voorbereiding en warme kennismaking** voelen jongeren zich sneller thuis op het mbo en blijft uitval in de eerste maanden laag.
- ✓ De combinatie van vertrouwde gezichten en duidelijke verwachtingen geeft jongeren **houvast en eigenaarschap** over hun leerproces.

Meer weten over Next Level en de ervaringen van ROC Nijmegen?

- Neem contact op met Roelanda Wiebing, contactpersoon Team Passend Onderwijs ROC Nijmegen, via r.wiebing@roc-nijmegen.nl.

- Bekijk het [Sleutelmomentenspel](#).
- Bekijk de [website](#) van ROC Nijmegen over het aanbod.

- Bekijk p. 68 van het [onderzoeksrapport](#) voor meer details en context over deze interventie.

COACHING OP MAAT:
JONGEREN HEBBEN INSPRAAK
IN DE STEUN BIJ HUN
OVERSTAP NAAR HET MBO

OVERSTAP- COACHING

DOOR VSO DE MONOLIET

Fase van de transitie:

Examenjaar, overstap en eerste drie maanden mbo

Duur:

1 jaar en 3 maanden

Primaire doelgroep:

Vso-leerlingen die uitstromen naar mbo

Betrokkenen:

Overstapcoaches vso en mbo, ouders

Resultaat (ervaren):

Jongeren krijgen een realistischer beeld van het mbo en maken met meer regie de overstap die bij hen past

OVERZICHT

AANLEIDING

WERKWIJZE

OPBRENGSTEN

AANLEIDING

Waarom deze interventie?

Veel vso-leerlingen en hun ouders weten nog weinig over het mbo en wat er van studenten wordt verwacht. Daardoor is het beeld van het mbo vaak te rooskleurig, terwijl de overstap in de praktijk groot is: een nieuwe omgeving, meer zelfstandigheid en minder structuur. Voor sommige jongeren betekent dat een risico op terugval of uitval in de eerste maanden. Een overstapcoach die de brug slaat tussen vso en mbo helpt leerlingen om zich beter voor te bereiden en hun nieuwe leeromgeving stap voor stap te leren kennen, ervaren VSO De Monoliet en Firda. Zo krijgen jongeren een realistischer beeld van het mbo en een steunpunt dat hen helpt bij vragen en onzekerheden.

Casus

Toen Daan (17) in zijn examenjaar op het vso zat, zag hij op tegen de overstap naar het mbo. Tijdens de voorlichtingsdag ontmoette hij de overstapcoach, die hem hielp bij zijn aanmelding en de voorbereiding op het intakegesprek. In de eerste weken op het mbo belde hij haar nog een paar keer over praktische dingen, zoals roosterwijzigingen en stage. Na drie maanden had hij zijn draai gevonden. “Mijn coach was er zolang ik het nodig had. Dat hielp.”

**fictieve casus ter illustratie*

“We zien dat de drempel voor onze leerlingen veel lager is, nu we het mbo met overstapcoaching dicterbij brengen.” – **overstapcoach vso**

Het verhaal van VSO De Monoliet

De Monoliet is een vso-school in Leeuwarden voor jongeren met gedrags- en ontwikkelingsproblemen. Samen met mbo-instelling Firda ontwikkelde de school een nieuwe vorm van overstapcoaching, nadat eerdere proefplaatsingen onvoldoende werkten en een geïntegreerde entree-opleiding verviel.

De nieuwe aanpak ontstond vanuit de praktijk: één-op-één samenwerking tussen de vso- en mbo-coach, duidelijke afspraken op papier en korte lijnen in de uitvoering. De pilotfase startte in het schooljaar 2024-2025. Leerlingen krijgen op het vso al voorlichtingen, een informatiemarkt en rondleidingen op het mbo. Daarna kunnen zij kiezen voor persoonlijke coaching tijdens en na de overstap.

De twee instellingen zien dat jongeren hierdoor beter voorbereid starten, sneller vragen stellen en minder vaak vastlopen in de eerste maanden op het mbo.

WERKWIJZE

Zo werkt de interventie

- In het examenjaar krijgen leerlingen een **voorlichtingsprogramma** over het mbo aangeboden via presentaties, een informatiemarkt en rondleidingen, zodat zij weten wat hen te wachten staat.
- Tegen het einde van het examenjaar kiezen jongeren zelf of zij **coaching** willen. Jongeren kunnen kiezen voor een coach uit het vso (vertrouwd gezicht) of het mbo (nieuwe start). Dit vergroot hun eigen regie en motivatie.
- De overstapcoach biedt een luisterend oor en is een vast **aanspreekpunt** voor (praktische) vragen, zoals over de studiekeuze en het intakegesprek. Als het nodig is, kan de coach doorverwijzen naar de juiste personen op het mbo.
- De coaching richt zich op persoonlijke, praktische en sociale drempels; niet op de studie-inhoud. De intensiteit verschilt per jongere.
- Het traject wordt na de eerste drie maanden op het mbo afgesloten met een **evaluatiegesprek** waarin wordt gekeken of de jongere de weg weet te vinden binnen het mbo.
- **Optioneel:** de coach kan incidenteel aansluiten bij oudergesprekken om ouders voor te lichten over wat zij kunnen verwachten van het mbo en extra ondersteuning.

Wat is nodig om deze aanpak ook in jouw situatie te laten werken?

- Duidelijke **afspraken tussen vso en mbo** over verantwoordelijkheden, taken en overdracht.
- Coaches uit vso en mbo met tijd en ruimte om **(individuele) begeleiding** te bieden vóór en na de overstap.
- Actieve **informatie-uitwisseling** over leerlingen (met toestemming van jongeren en ouders).
- **Borging** van de inzet via de reguliere schoolbegroting of een gezamenlijke regeling.

OPBRENGSTEN

Wat levert het de jongeren op?

- ✓ Een **realistischer beeld** van het mbo en wat er van hen wordt verwacht.
- ✓ Een laagdrempelig **aanspreekpunt** dat helpt bij vragen en onzekerheid.
- ✓ Betere **voorbereiding** op praktische zaken zoals aanmelding, intake en kennismaking.
- ✓ Een **vertrouwde verbinding** tussen vso en mbo, waardoor jongeren niet uit beeld raken.
- ✓ Meer **rust en vertrouwen** tijdens de eerste weken op het mbo.

Meer weten over de overstapcoaching en de ervaringen van De Monoliet?

- Neem contact op met Hilde Nijland, coördinator Satelliettraject vso-mbo, via h.nijland@renn4.nl of Yvonne van der Geest, directeur afdeling vervolgonderwijs bij De Monoliet, via i.vdgeest@renn4.nl.

- Bekijk p. 77 van het **onderzoeksrapport** voor meer details en context over deze interventie.

EEN ZACHTE LANDING VAN
VSO NAAR MBO MET
PERSOONLIJKE BEGELEIDING

DOORSTROOM- COACHING

DOOR ROC MONDRIAAN

Fase van de transitie:

Laatste halfjaar vso t/m eerste half jaar mbo

Duur:

1 jaar

Primaire doelgroep:

jongeren van 16-18 jaar die overstappen van vso naar mbo

Betrokkenen:

Vso-scholen, mbo-instelling, ouders

Resultaat (ervaren):

Jongeren voelen zich zekerder en weten uiteindelijk hun weg te vinden op het mbo

OVERZICHT

AANLEIDING

WERKWIJZE

OPBRENGSTEN

AANLEIDING

Waarom deze interventie?

De overstap van het beschermende vso naar het grote, drukke mbo is voor veel jongeren overweldigend. Ze weten vaak niet wat er van hen verwacht wordt, bij wie ze terecht kunnen, en wat ze moeten doen in tussenuren of pauzes. Daarnaast zijn leerlingen niet goed in vertellen welke ondersteuningsbehoefte ze hebben, waardoor docenten vaak niet weten waarom een leerling extra hulp nodig heeft. Hoewel er overdrachtsdocumenten bestaan, worden deze in de praktijk weinig gelezen en beginnen docenten met een 'schone lei'. Vooral jongeren met autisme of een ondersteuningsbehoefte ervaren angst voor het onbekende en lopen vast in de eerste maanden.

Casus

Toen Jochem vanuit het vso de overstap maakte naar het ROC, was alles overweldigend. Na z'n lessen wist hij bijvoorbeeld niet of hij pauze kon houden en als er een les uitviel wist hij niet wat hij mocht doen. Zijn doorstroomcoach, die hij al vanaf het vso kende, nam hem mee naar de balie waar hem werd uitgelegd dat hij daar altijd terecht kon met zijn vragen. Ook vertelde de doorstroomcoach hem dat hij zelf mag bepalen wat hij wil doen in zijn tussenuren. Hij vindt het fijn dat hij nu weet hoe alles werkt. Eerder kon hij met z'n vragen bij zijn doorstroomcoach terecht, maar nu weet hij de juiste mensen op het mbo te vinden.

**fictieve casus ter illustratie*

“Het doel is om een soort landingsbaan te maken van het vso dat heel beschermend is naar het mbo dat veel meer zelfstandigheid vraagt.”

– **doorstroomcoach**

Het verhaal van ROC Mondriaan

ROC Mondriaan ervoer een gat tussen vso en mbo. Vooral signalen van het Plevier College uit Den Haag maakten duidelijk dat deze overstap voor jongeren heel moeilijk ging. In april 2023 startte ROC Mondriaan daarom met doorstroomcoaches: begeleiders die al op het vso contact leggen met leerlingen en hen persoonlijk meenemen tijdens de overstap. De functie werd door de doorstroomcoach zelf vormgegeven – bij elke casus wordt gekeken wat de jongere nodig heeft. Wat begon met een tiental jongeren, explodeerde naar 30 in het tweede jaar en nu zitten ze op 60 tot 80 jongeren per jaar. Deze sterke groei laat de behoefte van coaching zien. De coaches bieden flexibel maatwerk: van meelopen op open dagen tot uitleggen hoe het rooster werkt, van samen de OV-route oefenen tot om 08:00 uur bij de deur staan zodat de jongere op tijd op school komt.

WERKWIJZE

Zo werkt de interventie

- De **doorstroomcoach** maakt al een half jaar voor de mbo-start kennis met de jongere op de vertrouwde vso-school. Ouders geven toestemming voor informatie-uitwisseling.
- De coach begeleidt bij open dagen, proefles en kennismakingsgesprekken. Voor de zomer legt de coach persoonlijk contact tussen de jongere en de SLB'er en IB'er van het mbo, zodat de drempel lager wordt.
- Bij de start op het mbo biedt de coach zeer flexibele, **ambulante ondersteuning op maat**: roosters uitleggen, procedures verduidelijken, samen de OV-route oefenen, of zelfs om 08:00 uur langsgaan zodat de jongere op tijd op school komt.
- In de beginperiode zijn er wekelijks of tweewekelijks **1-op-1 gesprekken**. De eerste weken worden alle jongeren gesproken om te checken hoe het bevalt.
- Cruciaal is de '**levende overdracht**': de coach geeft actief door wat de ondersteuningsbehoeften zijn binnen het mbo, omdat digitale overdrachtsdocumenten in de praktijk te weinig worden gelezen. Samen met de SLB'er worden de juiste ondersteuners gezocht.
- Na ongeveer een half jaar wordt de begeleiding geleidelijk afgebouwd en wordt de jongere overgedragen aan het zorgteam. Het doel: de jongere kan op eigen benen staan.

Wat is nodig om deze aanpak ook in jouw situatie te laten werken?

- **Voldoende capaciteit**: één doorstroomcoach per 20–25 jongeren die flexibel inzetbaar is op beide scholen.
- **Structurele financiering** vanuit het mbo, met heldere afspraken over informatie-uitwisseling, toestemming en vroege betrokkenheid van het vso.
- **Actieve samenwerking** tussen vso en mbo: het vso regelt oudertoestemming en overdracht, het mbo zorgt dat zorgteams en mentoren openstaan voor warme, persoonlijke overdracht.

OPBRENGSTEN

Wat levert het de jongeren op?

- ✓ **Meer zekerheid en zelfvertrouwen:** Jongeren weten de weg, durven hulp te vragen en begrijpen wat er van hen verwacht wordt op het mbo.
- ✓ **Duidelijkheid over procedures:** Vooral voor jongeren met autisme biedt de uitleg over roosters, pauzes en verwachtingen cruciaal houvast.
- ✓ **Succesvolle landing op het mbo:** De meeste jongeren worden na een half jaar succesvol overgedragen aan het zorgteam en zijn redelijk in staat om zelf hun weg te vinden.
- ✓ **Continuïteit met een vertrouwd gezicht:** De doorlopende begeleiding met dezelfde coach zorgt voor rust tijdens een periode waarin veel verandert.

Meer weten over de doorstroomcoaching en de ervaringen van ROC Mondriaan?

- Neem contact op met Silke Verhofstadt, contactpersoon ROC Mondriaan, via s.verhofstadt@rocmondriaan.nl.

- Bekijk p. 82 van het [onderzoeksrapport](#) voor meer details en context over deze interventie.

VAN ONZEKERHEID NAAR EEN
STERKE START IN HET MBO DOOR
OVERSTAPCOACHING VÓÓR,
TIJDENS EN NA DE OVERSTAP

START AND GO MBO

DOOR ARNHEM

Fase van de transitie:

Laatste halfjaar vso t/m eerste halfjaar mbo

Duur:

Maximaal 1 jaar

Primaire doelgroep:

Jongeren tot 23 jaar die zonder hulp niet dreigen aan te komen of succesvol kunnen starten in het mbo

Betrokkenen:

Start & Go coaches uit vso en mbo, mentoren, zorgcoördinatoren, ouders

Resultaat (ervaren):

Jongeren maken een goede overstap én een sterke start in het mbo, met meer continuïteit en vertrouwen

AANLEIDING

Waarom deze interventie?

Voor sommige jongeren uit het vso is de overstap naar het mbo extra kwetsbaar. Het gaat om jongeren die persoonlijk nog niet sterk genoeg zijn, moeite hebben met praktische drempels, onvoldoende voorbereid zijn op het mbo of om andere redenen geen goede overstap en sterke start kunnen maken. Een persoonlijke coach die hen begeleidt vóór, tijdens en kort na de overstap helpt om drempels te verlagen en uitval te voorkomen, werd ervaren in Arnhem. In de regio wordt dit concreet vormgegeven met Start and Go MBO, waar één doorlopende lijn van begeleiding voorkomt dat jongeren tussen wal en schip vallen.

Casus

Joyce (18) zat in het laatste jaar van het vso. Ze keek uit naar het mbo, maar raakte al snel overweldigd door alle formulieren, brieven en onbekende gezichten. Via school kreeg zij een Start & Go coach toegewezen. Samen bezochten ze de mbo-locatie, oefenden ze gesprekken en hielden via WhatsApp contact. “Ik dacht eerst dat ik dit niet kon,” zegt Joyce, “maar mijn coach bleef zeggen: je hoeft het niet alleen te doen.” Inmiddels volgt ze haar entreeopleiding en komt ze nog steeds even langs voor een praatje.

**fictieve casus ter illustratie*

“De overstap naar het mbo is voor veel van onze leerlingen als een sprong in het diepe. Met een coach aan hun zijde wordt dat water een stuk minder koud.”

– Start & Go coach

Het verhaal van Arnhem

In Arnhem zag men dat veel jongeren uit het vso (maar ook breder) geen goede start maakten in het mbo. Ze waren persoonlijk nog niet sterk genoeg, onvoldoende voorbereid op de werkwijzen binnen het mbo of hadden thuis weinig steun en hulpbronnen. Daardoor liepen zij vast op praktische en sociale drempels.

Om dit te doorbreken werken scholen voor v(s)o en mbo al enkele jaren samen binnen het programma Lerende Regio Arnhem. Onderdeel daarvan is Start and Go MBO, een aanpak binnen de regionale VSV-strategie. De Start & Go coaches, afkomstig uit het v(s)o en mbo, begeleiden jaarlijks rond de honderd jongeren (van wie circa veertig uit het vso) bij hun overstap. De aanpak wordt op dit moment doorontwikkeld voor de nieuwe programmaperiode. Vanaf 1 januari 2026 wordt de aanpak onderdeel van het regionaal programma van school naar duurzaam werk 2026-2029.

WERKWIJZE

Zo werkt de interventie

- Zodra leerlingen door hun vso-school worden aangemeld, vindt een **welkomstgesprek** plaats met de jongere, ouders, de coach en iemand van school. Samen maken zij afspraken over de begeleiding en ieders rol daarin.
- Jongeren krijgen vanaf het laatste halfjaar op het vso tot in de eerste maanden op het mbo **persoonlijke coaching** om hun overstap goed te laten verlopen. De coach is een vast aanspreekpunt vóór, tijdens en na de overgang.
- De ondersteuning is **maatwerk**: de coach stemt de intensiteit en duur af op de behoefte van de jongere. Na de overstap wordt regelmatig geëvalueerd of de begeleiding nog nodig is. Bij entreeopleidingen gebeurt dit in vaste studievoortgangsgesprekken met de leerling, mbo-mentor coach.
- De coaching richt zich op **praktische en emotionele drempels**, aanvullend op wat het vso en mbo zelf biedt. Ze gaan bijvoorbeeld mee naar intakegesprekken, beantwoorden vragen, helpen bij brieven en formulieren, of bereiden voor op (mentor)gesprekken.
- **Optioneel**: In Arnhem worden de coaches ‘geleend’ uit het vo, vso en mbo. Hierdoor kennen zij de leerlingen vaak al, wat de continuïteit en het vertrouwen versterkt.

Wat is nodig om deze aanpak ook in jouw situatie te laten werken?

- **Heldere afspraken** tussen vso en mbo over de rol van de coach: aanvullend, niet vervangend.
- **Vaste overlegmomenten** tussen coaches om informatie en ervaringen te delen en werkwijzen af te stemmen, bij voorkeur wekelijks.
- **Financiering** via VSV-middelen of regionale samenwerkingsovereenkomsten.
- **Ruimte in het rooster en bereikbaarheid**: de coach moet flexibel kunnen schakelen tussen jongeren, ouders en scholen.

OPBRENGSTEN

Wat levert het de jongeren op?

- ✓ Jongeren starten **beter voorbereid** en met meer **zelfvertrouwen** op het mbo.
- ✓ De kans op uitval in het eerste halfjaar neemt duidelijk af.
- ✓ Door de doorlopende begeleiding met een vertrouwd gezicht ervaren jongeren **rust en continuïteit**.
- ✓ Ouders blijven betrokken, wat zorgt voor snellere signalering en **meer samenwerking**.
- ✓ De coach fungeert als vraagbaak en luisterend oor, wat het gevoel van **eigenaarschap en motivatie** versterkt.

Meer weten over Start and Go mbo en de ervaringen in regio Arnhem?

- Neem contact op met Marith Berntsen-Heezen, doorstroomcoördinator regio Arnhem en sr. bestuursadviseur onderwijs, via marith.berntsen@arnhem.nl.

- Bekijk de [website](#) van Start and Go mbo.

- Bekijk p. 89 van het [onderzoeksrapport](#) voor meer details en context over deze interventie.

Disclaimer

Let op, deze interventie wordt niet uitgevoerd door het bekostigd onderwijs en is niet toegankelijk zonder aanvullende kosten of subsidiering. De interventie is wel opgenomen als voorbeeld, omdat de aanpak en opzet een bron van inspiratie kan zijn voor andere instellingen en regio's.

ORIËNTATIE OP TALENTEN EN
PASSENDE BEROEPSOPLEIDINGEN
VOOR 18+'ERS

OVERZICHT

TALENTEXPEDITIE

DOOR REA COLLEGE

Fase van de transitie:

Ter voorbereiding op de overstap naar mbo
of na uitval op mbo

Duur:

8 weken, drie dagen per week

Primaire doelgroep:

Jongeren van 18+ die niet weten wat bij hen past,
of uitgevallen zijn van opleidingen

Betrokkenen:

Mbo, werkbedrijf/gemeente, bedrijven, UWV,
buurtteams/wijkteams, ambulante ondersteuners

Resultaat (ervaren):

Jongeren krijgen meer inzicht in eigen talenten
en aandachtspunten, en stromen met concrete
vervolgstappen door naar regulier mbo

AANLEIDING

WERKWIJZE

OPBRENGSTEN

AANLEIDING

Waarom deze interventie?

Veel jongeren van 18+ weten niet wat ze echt leuk vinden om te doen, waar ze goed in zijn, of welke beroepsopleiding het beste bij hen past. Ze zijn vaak uitgevallen van opleidingen, of willen graag een vak leren maar weten niet wat bij hen past. Bij deze groep speelt autisme of ADHD vaak een rol, met problemen rondom plannen, organiseren en structuur, en worstelen ze met een laag zelfvertrouwen door een geschiedenis van mislukte pogingen. Ze komen vaak bij het traject terecht via de gemeente, nadat ze een bijstandsuitkering hebben aangevraagd. Ze hebben behoefte aan praktische oriëntatie om een realistische beroeps- of opleidingskeuze te maken en de kans op een baan die bij hen past zo groot mogelijk te maken.

“De focus ligt op persoonlijke groei, waarbij jongeren concrete vervolgstappen krijgen die echt bij hen passen.” – **trainer Talentexpeditie**

Het verhaal van REA College

De Talentexpeditie bestaat al 15-20 jaar als onderdeel van de dienstverlening van REA College (locatie Nijmegen). Het traject is ontwikkeld in opdracht van sociale zaken om de expertise van REA College voor jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt breed in te zetten. Het werkbedrijf kan dit traject inkopen voor jongeren die een bijstandsuitkering aanvragen, omdat zij dit zien als de kortste weg naar werk. In 8 weken tijd werken circa 8 deelnemers onder begeleiding van één vaste trainer aan zelfinzicht, realistische beroepswensen en de juiste opleidingskeuze. De eerste vier weken zijn groepsgewijs met praktische opdrachten, testen, samenwerkingsopdrachten en bedrijfsexcursies. De laatste vier weken krijgt elke jongere een individueel programma op maat met korte stages en invultrajecten. De motivatie is hoger dan bij het Ontwikkeltraject omdat deelname vrijwillig is en jongeren ouder zijn.

Casus

Sarah was begonnen met een mbo-opleiding Medewerker ICT, maar viel in het eerste jaar uit. Ze vond techniek interessant en wilde graag aan de slag met computers, maar de overstap was te groot: te veel mensen, te druk, te snel. Ze voelde zich onzichtbaar. Via het werkbedrijf kwam Sarah bij de Talentexpeditie terecht. De eerste vier weken ontdekte ze door praktische opdrachten en samenwerkingsopdrachten dat ze goed was in organiseren en presenteren, niet alleen in het technische. In de laatste vier weken liep ze dagdelen mee bij een administratiekantoor en een communicatiebureau, waar het klikte. Met hulp van haar trainer maakte Sarah de overstap naar de mbo-opleiding Secretarieel Medewerker. Die acht weken hielpen haar om erachter te komen wat echt bij haar paste.

**fictieve casus ter illustratie*

WERKWIJZE

Zo werkt de interventie

- **De Talentexpeditie** duurt 8 weken waarin jongeren drie dagen per week deelnemen. Circa 8 deelnemers werken samen onder begeleiding van één vaste trainer.
- **Groepsfase** (eerste 4 weken): Alle deelnemers ontdekken samen: 'Wie ben je, wat kun je, wat wil je?'. Ze doen praktische opdrachten waarbij ze dingen maken of uitvoeren, en samenwerkingsopdrachten waarin zichtbaar wordt welke rol ze in een team innemen. Ook maken ze verschillende bedrijfsexcursies om werkvelden met eigen ogen te zien.
- **Individuele fase** (laatste 4 weken): Elke jongere krijgt een programma op maat, gebaseerd op de bevindingen uit de eerste vier weken. Ze lopen korte stages (vaak dagdelen) bij bedrijven, of draaien mee bij een opleiding van het mbo zelf.
- Na afronding maken de trainers een **warme overdracht** naar vervolgopleidingen of werk. Het mbo blijft betrokken totdat duidelijk is wie de begeleiding overneemt.
- Deelname is **vrijwillig** en de focus ligt op zelfstandigheid. Jongeren zijn erg gemotiveerd om aan de slag te gaan. De korte duur van 8 weken maakt het traject toegankelijk.

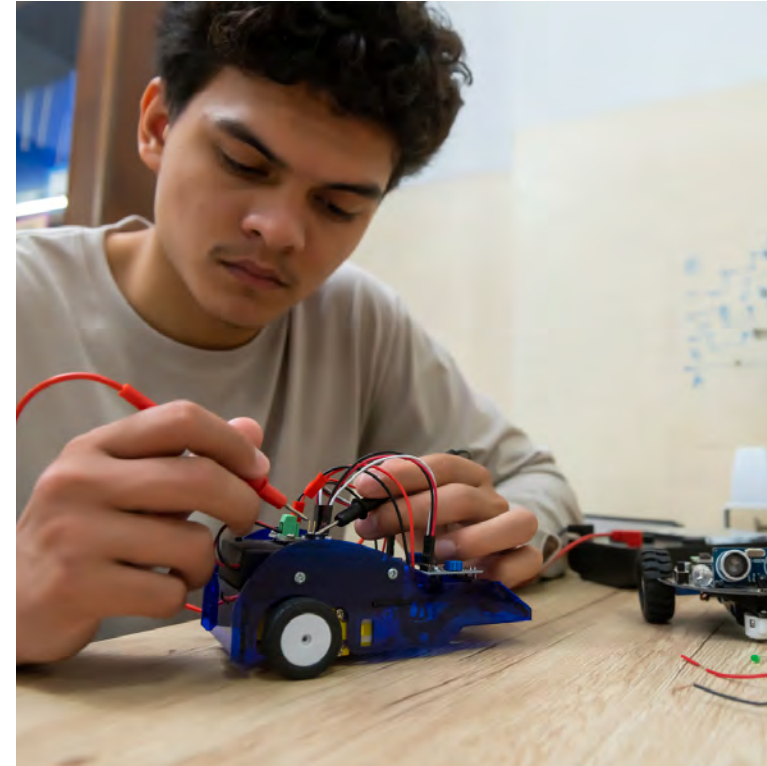
Wat is nodig om deze aanpak ook in jouw situatie te laten werken?

-
- **Korte, intensieve trajecten** van enkele weken met kleine groepen en vaste begeleiding voor persoonlijke aandacht.
 - **Samenwerking** met bedrijven voor korte, haalbare praktijkervaringen die jongeren helpen hun talenten te ontdekken.
 - **Goede afstemming** met mbo's voor warme overdracht en continuïteit in begeleiding.
 - **Samenwerking** met gemeente of werkbedrijf voor financiering en doorstroom naar vervolgtrajecten.

OPBRENGSTEN

Wat levert het de jongeren op?

- ✓ **Inzicht in eigen talenten en aandachtspunten:** Jongeren krijgen antwoord op 'Wie ben ik en wat kan ik?', 'Waar liggen mijn interesses?' en 'Wat zijn mijn aandachtspunten?' door praktische ervaring en zelfreflectie.
- ✓ **Realistische beroepswens en concrete stappen:** Duidelijkheid over 'Wat wil ik?', 'Is er baanperspectief?' en 'Welke doelen zijn haalbaar voor mij?' Focus ligt op de juiste route naar duurzaam werk met persoonlijke groei.
- ✓ **Ontdekking van onverwachte mogelijkheden:** Door praktische oriëntatie, samenwerkingsopdrachten en bedrijfsbezoeken ontdekken jongeren talenten en voorkeuren die ze zelf niet hadden verwacht, wat nieuwe perspectieven opent.
- ✓ **Zelfstandigheid en zelfreflectie:** Jongeren leren actief deelnemen aan oriëntatie, stages en zelfreflectie zonder ouderlijke betrokkenheid.

Meer weten over de Talentexpeditie en de ervaringen van REA College?

- Neem contact op met Birgit Grimbergen, contactpersoon REA College, via bgrimbergen@reacollege.nl.

- Bekijk de [website](#) van REA College.

- Bekijk p. 95 van het [onderzoeksrapport](#) voor meer details en context over deze interventie.

Disclaimer

Let op, deze interventie wordt niet uitgevoerd door het bekostigd onderwijs en is niet toegankelijk zonder aanvullende kosten of subsidiering. De interventie is wel opgenomen als voorbeeld, omdat de aanpak en opzet een bron van inspiratie kan zijn voor andere instellingen en regio's.

ORIËNTATIE EN
ONTWIKKELING VOOR
JONGEREN DIE TWIJFELEN
OVER HUN VERVOLGSTAP

ONTWIKKEL- TRAJECT

DOOR REA COLLEGE

Fase van de transitie:

Na overstap op mbo of in voorbereiding op vervolgstap naar opleiding, werk of dagbesteding

Duur:

10 maanden

Primaire doelgroep:

Jongeren van 16-18 jaar die uitgeleerd zijn op het vso of vastlopen op het mbo en twijfelen over de juiste richting

Betrokkenen:

Vso, mbo, gemeente, ouders, buurtteams/wijkteams, passend onderwijs, UWV, expertisecentra

Resultaat (ervaren):

Jongeren krijgen meer inzicht in zichzelf, weten wat ze kunnen en willen, en bouwen met gefundeerd advies zelfvertrouwen en vaardigheden op voor hun volgende stap.

OVERZICHT

AANLEIDING

WERKWIJZE

OPBRENGSTEN

AANLEIDING

“Deze jongeren zijn na eerdere teleurstellingen het contact met zichzelf en hun mogelijkheden kwijt. Ze hebben tijd nodig om te ontdekken wie ze zijn en wat ze kunnen.” – **trainer Ontwikkeltraject**

Waarom deze interventie?

Veel jongeren van 16-18 jaar die uitgeleerd zijn op het (speciaal) voortgezet onderwijs of vastlopen op het mbo, weten niet welke richting ze op moeten. Ze twijfelen over de juiste opleiding, en hebben nog basisvaardigheden nodig die leeftijdsgenoten al beheersen – zoals zelfstandig reizen of op tijd komen. Een grote groep heeft autisme of ADHD, wat zich uit in problemen met plannen, organiseren en structuur. Deze jongeren zijn nog leerplichtig maar het reguliere onderwijssysteem sluit niet goed aan bij hun behoeften. Ze hebben extra tijd en een veilige omgeving nodig om zich goed te kunnen ontwikkelen voordat ze de volgende stap kunnen zetten.

Het verhaal van REA College

Het Ontwikkeltraject is ongeveer 9 jaar geleden gestart bij REA College vanuit de constatering dat jongeren onder de 18 jaar niet in aanmerking komen voor de ESB-regeling (voor 18+), maar wel ondersteuning nodig hebben bij de overgang naar vervolgonderwijs of werk. Elk jaar begeleidt REA College een vaste groep van maximaal 10-12 jongeren gedurende 10 maanden. Per groep staan twee trainers die gedurende het hele traject de vaste begeleiders zijn en een vertrouwensband opbouwen. Het traject combineert persoonlijke ontwikkeling met praktische oriëntatie: van maatschappelijke vorming en vaardigheidstraining tot stages bij bedrijven. Maatwerk staat centraal – geen twee jongeren doorlopen precies hetzelfde programma, omdat de behoeften en ontwikkelpunten per persoon verschillen.

Casus

Toen Jasper stopte met het VSO wist hij niet wat hij wilde met zijn leven. Hij had moeite met structuur en planning. In het Ontwikkeltraject bij REA College kreeg hij de rust en tijd die hij nodig had om erachter te komen wat hij wilde en aan zijn skills te werken. De eerste drie maanden werkte hij aan op tijd komen en zelfstandig reizen met het OV – basisvaardigheden die voor hem niet vanzelfsprekend waren. Hij wilde iets creatiefs doen en met zijn handen werken. Daarom ging hij stagelopen bij een kapper en ontdekte dat dit werk hem energie gaf. Na 10 maanden had Jasper duidelijkheid: hij wilde graag een kappersopleiding volgen. Deze overstap heeft hij met hulp van zijn trainers gemaakt, en nu is hij helemaal op zijn plek op de kappersopleiding.

**fictieve casus ter illustratie*

WERKWIJZE

Zo werkt de interventie

- Jongeren volgen gedurende een periode van 10 maanden lang drie dagen per week een **leer- en ontwikkeltraject** in kleine groepen, begeleid door vaste trainers die zorgen voor persoonlijke aandacht en vertrouwen.
- In de eerste fase werken jongeren aan zelfinzicht en basisvaardigheden, met aandacht voor **oriëntatie** op werk en opleiding. Later volgen stages op maat, gericht op hun eigen interesses.
- Vervolgens doen zij **praktijkervaring** op via stages bij bedrijven of opleidingen, of door korte werkopdrachten, om te ontdekken wat bij hen past.
- In de laatste fase bepalen jongeren en trainers samen de **vervolgstap** richting opleiding, werk of dagbesteding, met een warme overdracht naar de nieuwe omgeving.
- De begeleiding is **intensief en persoonlijk**, met structureel contact tussen trainers, ouders en andere betrokkenen om de jongere zo goed mogelijk te ondersteunen.

Wat is nodig om deze aanpak ook in jouw situatie te laten werken?

- **Kleinschalige begeleiding:** vaste trainers werken met kleine groepen voor persoonlijke aandacht en vertrouwen.
- **Goede samenwerking:** vaste contactpersonen bij scholen, bedrijven en mbo's zorgen voor warme overdracht.
- **Betrokken ouders:** actief contact met thuis om jongeren beter te begrijpen en te ondersteunen.
- **Structurele middelen:** duidelijke afspraken over financiering en verantwoordelijkheden.
- **Ruimte voor maatwerk:** flexibel programma dat meebeweegt met wat jongeren nodig hebben.

OPBRENGSTEN

Wat levert het de jongeren op?

- ✓ **Duidelijkheid en zelfinzicht:** Jongeren krijgen antwoord op 'Wie ben ik?', 'Wat kan ik?' en 'Wat wil ik?' en maken een gefundeerd advies voor vervolgstappen (leren, leren en werken, of werken).
- ✓ **Persoonlijke ontwikkeling:** Verbetering van zelfvertrouwen, studievaardigheden, werknemersvaardigheden en zelfstandigheid. Ook basisvaardigheden zoals zelfstandig reizen of op tijd komen worden ontwikkeld. Kleine ontwikkelingen worden gewaardeerd, wat bijdraagt aan het zelfvertrouwen.
- ✓ **Praktische ervaring en tastbare keuzes:** Door stages en praktijksituaties worden abstracte keuzes over de toekomst tastbaar en begrijpelijk. Jongeren ontdekken soms onverwachte talenten en interesses die nieuwe perspectieven openen.

Meer weten over het Ontwikkeltraject en de ervaringen van REA College?

- Neem contact op met Birgit Grimbergen, contactpersoon REA College, via bgrimbergen@reacollege.nl.

- Bekijk de [website](#) van REA College.

- Bekijk p. 102 van het [onderzoeksrapport](#) voor meer details en context over deze interventie.

WERKZAME PRINCIPES VOOR JONGEREN UIT KANSRIJKE INTERVENTIES

Ondanks grote diversiteit in vorm en organisatie, vertonen de onderzochte interventies die door professionals en jongeren als effectief worden ervaren dezelfde onderliggende kenmerken. Ze kunnen op verschillende manieren worden vormgegeven, maar een aantal onderliggende werkzame mechanismen blijven hetzelfde:

**1 GELEIDELIJKE GEWENNING
IN PLAATS VAN GROTE OVERGANG**
Bouw de overgang zorgvuldig op in tempo, begeleiding en verantwoordelijkheid

Alle succesvolle interventies bouwen stapsgewijs aan gewenning aan het mbo. Dit gebeurt temporeel (begeleiding begint maanden voor de overstap en loopt maanden door erna), fysiek (jongeren komen al voor de officiële start op het mbo-gebouw), relationeel (nieuwe contacten worden gelegd terwijl vertrouwde contacten blijven), en qua verantwoordelijkheid (geleidelijke toename van zelfstandigheid met vangnet). Interventies die jongeren praktisch laten beleven wat het mbo inhoudt - door bijvoorbeeld rondleidingen, meeloopdagen, proeflessen, en stages - worden als waardevol ervaren. Praktijkervaringen geven een realistisch beeld: hoe groot is het gebouw, hoe druk zijn de gangen, wat wordt er verwacht op een schooldag? Dit helpt jongeren zich mentaal voor te bereiden, praktische drempels te verlagen, te ervaren en begeleid te nemen, en in te schatten of deze omgeving bij hen past. Oriëntatieprogramma's zoals Next Level en trajecten als Ontwikkeltraject en Talentexpeditie bieden hiervoor goede voorbeelden.

**2 EEN BEKEND GEZICHT
ALS BRUG TUSSEN TWEE WERELDEN**
Continuïteit in begeleiding
vergemakkelijk de overstap

Continuïteit in begeleiding door een vertrouwd persoon is volgens professionals én jongeren essentieel. Dit bekende gezicht – zoals een vso-mentor die mee overgaat of een doorstroomcoach – vervult meerdere functies: vertrouwenspersoon bij wie je terecht kunt, iemand die het systeem kent en die voor je op kan komen. Overdrachtsdocumenten worden in de praktijk weinig gelezen door mbo-professionals. Persoonlijke aanpakken zorgen dat informatie over ondersteuningsbehoeften niet verloren gaat, maar ‘levend’ wordt gemaakt via persoonlijk contact, zoals gesprekken met de jongere, aanwezigheid van coaches bij intakes en driehoeksgesprekken. Het probleem is niet het gebrek aan informatie, maar dat deze pas werkt wanneer professionals dit actief benutten. Coaches vanuit het mbo (ROC Mondriaan), vanuit het vso (VSO De Monoliet) of vso mentoren die betrokken blijven zoals bij de Pro/vso-ROC Route kunnen een rol hierin spelen en dienen als goed voorbeeld.

**3 PALET AAN ONDERSTEUNING
NODIG VOOR OVERSTAP**
Combineer verschillende interventies tot een doorlopende leerlijn in plaats van losse activiteiten

Een succesvolle ondersteuning bestaat meestal om een combinatie van interventies, niet om één losse activiteit. Regio's en scholen koppelen programmatische elementen – zoals voorlichting, kennismakingsdagen en LOB-activiteiten – aan doorlopende maatwerkbegeleiding, zoals individuele overstapcoaching. Deze mix maakt het mogelijk om ondersteuning te bieden in alle fasen van de overgang: voorbereiding, begeleiding tijdens de overstap en nazorg op het mbo. De benodigde intensiteit verschilt per jongere: sommigen hebben genoeg aan ondersteuning tijdens de overstap, terwijl anderen begeleiding in alle fasen nodig hebben. Juist deze samenhangende aanpak creëert de ‘zachte landing’ die belangrijk is voor de jongeren. Een goed voorbeeld hiervan is de combinatie van een tweedaags oriëntatieprogramma Next Level met overstapcoaches door Team Passend Onderwijs van ROC Nijmegen.

4 NETWERKBENADERING: EEN NETWERK OM JONGERE HEEN IS NODIG

Rond de jongere staat een netwerk van professionals én ouders

Een soepele overstap van vso naar mbo vraagt om een stevig netwerk rondom de jongere. De overgang is te complex om door één persoon of één organisatie te worden gedragen; succesvolle interventies betrekken daarom actief alle partijen die een rol spelen in de leefwereld van de jongere. Ouders, begeleiders en het bredere steunnetwerk worden niet alleen geïnformeerd, maar structureel meegenomen in gesprekken en voorlichting, zodat zij thuis kunnen ondersteunen en begrijpen wat de overstap en het mbo-systeem vragen. Ook externe partners zoals jeugdzorg, wijkteams en andere hulpverleners blijven aangehaakt, omdat problemen in de thuiscontext vaak doorwerken op school en problematiek geregeld meerdere domeinen raakt. Deze netwerkbenadering zorgt dat informatie niet verloren gaat, dat jongeren niet tussen wal en schip vallen en dat continuïteit is geborgd wanneer een schakel tijdelijk uitvalt. Een voorbeeld van netwerkbenadering is de [Start & Go](#) aanpak in Arnhem en de [PrO/vso-ROC Route](#) waarbij ouders worden betrokken bij de overstap.

5 MAATWERK BIEDEN BINNEN STRUCTUUR

Borg samenwerking in convenanten, maak realistische begrotingen en overweeg detachingsconstructies

Succesvolle interventies zetten sterk in op maatwerk binnen een duidelijke, voorspelbare structuur. Jongeren verschillen in wat zij nodig hebben, maar profiteren van vaste stappen en kaders die houvast bieden. Binnen die structuur is ruimte om de intensiteit en vorm van ondersteuning af te stemmen op de individuele situatie, met opties zoals extra begeleiding, een buddy of het tijdelijk opschalen of afbouwen van contact. Deze combinatie van stabiliteit en flexibiliteit maakt dat jongeren weten waar ze aan toe zijn, terwijl begeleiders kunnen inspelen op wat op dat moment nodig is. Zo ontstaat ondersteuning die zowel grip als maatwerk biedt. Goede voorbeelden zijn [Start & Go](#) in Arnhem en de geïntegreerde entreeroute van [VSO De Atlas](#) in Emmen.

6 ZORG VOOR HELDERE AFSPRAKEN OVER FINANCIERING

Leg financiële afspraken vast in (meerjarige) regionale convenanten

De overgang van vso naar mbo vraagt om meerjarige inzet en samenwerking tussen de betrokken partijen. Uit de praktijk blijkt dat veel veelbelovende interventies kwetsbaar zijn door tijdelijke financiering en onduidelijke verdeling van verantwoordelijkheden. Voor een succesvolle implementatie is het daarom essentieel om de financiering goed op orde te hebben. Leg financiële afspraken vast in (meerjarige) regionale convenanten zoals bij de [PrO/vso-ROC Route](#) en overweeg detachingsconstructies zoals bij de geïntegreerde entreeroute van [VSO De Atlas](#) in Emmen.

7 MONITOR EN EVALUEER INTERVENTIES SYSTEMATISCH

Leg vooraf vast wat je wilt meten, volg resultaten en deel inzichten met regionale netwerken

Systematische dataverzameling geeft meer grip op effectiviteit. Begin daarom al vanaf de start van nieuwe interventies met structurele monitoring. Leg vooraf vast welke uitkomstmaten belangrijk zijn om te volgen, bespreek tussentijdse bevindingen regelmatig met elkaar en stuur waar nodig bij, zodat interventies kunnen worden doorontwikkeld en steeds beter aansluiten op wat jongeren nodig hebben. Houd kwantitatieve én kwalitatieve factoren - zoals zelf gerapporteerde stress, motivatie, ervaren veiligheid - bij. Zorg ook voor afspraken over gegevensuitwisseling. De bevindingen kan je delen met de (andere) regio(s) via bestaande netwerken middels toegankelijke formats. Een cyclisch leerproces middels reflectiesessies geeft betekenis aan cijfers en biedt basis voor verbeterdoelen. De [PrO/vso-ROC Route](#) is een goed voorbeeld en heeft bijvoorbeeld een grootschalig onderzoek laten uitvoeren waarbij data van vijf cohorten is geanalyseerd. [ROC Mondriaan](#) registreert bijvoorbeeld structureel de uitvalpercentages na begeleiding.

